

MITROPOLITUL PETRU MOVILA. SINODUL DE LA IASI

1. Copilaria si tineretea lui P. Movila.

S-a nascut la Suceava la 21 decembrie 1596. Tatal sau Simeon Movila a domnit pentru putin timp atat in T.R cat si in Moldova.

Mama lui se numea Melania Marghita. Un frate, Ieremia a fost domn in Moldova. Un frate, Ghorghe mitropolit in Moldova. Dintre fratii lui, 3 au domnit in Moldova sau T.R.

Cand Mihai Viteazul a patruns in Moldova, Petru ce avea 4 ani a pribegit in Polonia.

Mai tarziu s-a asezat definitiv in Polonia. Invatatura si-a desavarsit-o la Scoala Fratiei Ortodoxe din Lvov, unde a studiat limba slava, greaca si latina, gramatica, poetica, retorica, dialectica, teologia.

2. Petru Movila, egumen la manastirea Pecersca.

In 1627 a fost tuns in monahism dup ace se pregatise pentru acest lucru la Biserica Sf Ioan cel Nou ridicata de el pe mosia lui Rubiejovka.

In acelasi an a ajuns egumen al vestitei manastiri Pecersca din Kiev, fiind horotonit arhimandrit.

Ucraina si Kievul faceau parte din statul polon catholic.

In 1596 avusese loc unirea ox ruteni si ucrainieni cu Roma. Propaganda catolica era foarte puternica iar dintre nobili si ierarhi, multi imbratisau catholicismul pentru a putea ramane mai departe in senat.

In aceste conditii vitrege si-a inceput P. Movila avtivitatea de egumen al manastirii Pecersca la numai 31 de ani, luptand pentru afirmarea si apararea ortodoxiei.

In 1632 cu ocazia alegerii noului rege in Polonia, P. Movila s-a implicat si el reusind sa pun ape scaunul regal pe favoritul sau, regale Vladislav.

Prin aceasta a obtinut unele libertati si drepturi pentru ortodoxi printre care:

- libertatea de cultura a ortodoxiei in toata Polonia
- dreptul pentru ortodoxi de a avea spitale si tipografii. Restituirea catre ox a tuturor Bisericilor din kiev si a catorva episcopii luate de uniti.

3. P.Movila, mitropolit al Kievului.

Rodnica sa activitate pentru apararea ortodoxiei a dus la alegerea lui P Movila in 1633 ca arhiepiscop si mitropolit al Kievului, al Galitiei si al intregii Rusii.

Alegerea a fost intarita de regele Vladislav si recunoscuta de patriarhul Chiril Lucaris.

A fost hirotonit arhiepiscop in aprilie 1633 in B.Ox din Lvov, ctitorie a familiei movilestilor, si instalat la Kiev in iulie acelasi an.

4. Academia moviliana 1631, limba de predare-latina.

Inca pe cand era arhimandrit a infiintat la Kiev in 1631 o scoala de inalte studii-colegiu, cu dascali vestiti, cu biblioteca bogata cu limba de predare latina.

In 1633 a devenit academie, avand caracter universitar cu un program nou de invatamant dupa modelul universitatilor apusene.

Era sub conducerea directa a mitropolitului si e socotita cea mai veche universitate moderna ox ce a raspandit lumina invatamantului in intreg rasaritul ox.

5. Carti si tipografii.

A infiintat in multe locuri tipografii, cele mai importante fiind la Kiev si Lvov. Se cunosc aproximativ 50 de tiparituri, unele lucrate chiar de el, altele de ucenicii sai, dintre care unele au prefata semnata de el.

Dintre lucrarile originale demne de amintit este lucrarea "Lithos" (piatra) din 1644. E o lucrare de polemica religioasa cu aproximativ 900 de pagini.

Dintre traduceri retinem "Evanghelia Invatatoare" a part. Ec. Calist.

6. Marturisirea ox.

Cea mai importanta dintre lucrarile sale este "Marturisirea Ox".

Apare ca un raspuns la propaganda catolica si protestanta si mai ales la marturisirea calvinizata aparuta la Geneva in 1629 in limba latina si in 1633 in limba greaca si pusa sub numele patriarhului ec. Chiril Lucaris.

Marturisirea lui P Movila a fost scrisa in limba latina(1639-1640).

Cuprinsul era structurat pe cele 3 virtuti teologice anom. 261 de intrebari si raspunsuri bazate pe Sf. S. Sf Parinti si Canoanele B.

- I. Prima parte talcuirea Simb. De Cred.
- II. Explica rugaciunea Tatal Nostru
- III. Cuprinde invatamintele despre dargostea fata de Dumnezeu si aproapele.

Lucrarea cuprindea si 2 invataturi de cred. De provenienta apuseana:

- existenta purgatoriului
- momentul prefacerii darurilor euharistice la rostirea cuv. de instituire.

In 1640 mitropolitul P. Movila a convocat un sinod la Kiev ce sa ia in discutie marturisirea scrisa de el.

Sinodul a aprobat marturisirea dar nu s-a exprimat in vreun fel la cele 2 puncte.

7. Sinodul de la Iasi.

La sfarsitul lui 1640 s-a intrunit un sinod de Constantinopol care pe langa alte hotarari a luat-o sip e aceea de a se intruni un nou sinod ce sa discute marturisirea ox a lui P. Movila.

Ca loc de tinere a sinodului s-a ales Iasi pentru ca Moldova era o tara ox condusa de un domn crestin de mare prestigiu: Vasile Lupu.

Participanti:

- din partea patriathiei Ec (delegati)
 - Porfirie (fost mitropolit al Niceei)
 - invatatul ieromonah: Meletie Sirigul
- din Kiev (P.M- a trimis 3 delegati)
- din partea B Moldovene
 - mitrop- Varlaam
 - episcopii- Evloghie al Romanului, Anastasie al Radautilor, Gh.al Husilor
 - ieromanah- Sofronie Pociatchi.

Sinodul s-a tinut in sala gotica a manastirii Sf 3 ierarhi intre 15 sepembrie- 27 octombrie 1642.

Marturisirea a fost discutata punct cu punct fiind tradusa pe loc de Meletie Sirigul in lumba greaca populara.

In ceea ce priveste cele 2 puncte, sinodalii au precizat ca prefacerea darurilor are loc la Epicleza euharistica si ca intre Rai si Iad nu exista un alt loc intermediar.

Lucrarea astefl revizuita si tradusa in greaca populara impreuna cu originalul in latina au fost trimise la Constantinopol.

In martie 1643 s-a intrunit un alt sinod la Constantinopol ce a aprobat marturisirea si i-a dat titlul de “Marturisirea Ox B. universale si apostolice a rasaritului”.

Mai tarziu a fost aprobata si de catre ceilalti 3 patriarhi rasariteni devenind in felul acesta marturisirea oficiala a B.Ox si a II a marturisire de credinta ca importanta dupa Simbolul credintei si Dogmatica Sf Ioan Damaschin.

A fost tiparita prima data abia in 1667 in limba greaca la Amsterdam in Olanda.

In limba romana a fost tiparita in 1691 la Buzau de fratii Radu si Serban Greceanu ajutati de stolnicul Const. Cantacuzino.

8. Legatura lui P. Movila cu Tarile Romane.

In 1631 P.M. ce era inca arhimandrit a dedicat o carte tiparita de el la Kiev “Triodul Ales”, fratelui sau moise Movila ajuns domn in Moldova.

In prefata cartii ii dadea sfaturi aratandu-I cum trebuie sa se poarte un domn crestin.

P.M. a fost cel ce a oferit tipografiile instalate la Campulung, Govora, Targoviste si Sf 3 Ierarhi.

Pentru academia infiintata de V. Lupu la Iasi a oferit modelul si profesorii.

In 1645 a vizitat Moldova ca sa binecuvanteze casatoria fiicei lui V.Lupu cu un nobil lituanian. La slujba cununiei din B Sf 3 Ierarhi mitropolitul a rostit un cuv. duhovnicesc in 2 limbi: 1/3 in polona si 2/3 in romana.

In lucrarea “Lithos” amintea diferitele datine si obiceiuri din Moldova.

Dupa 13 ani de pastorie mitropolitul P.M. a inchis ochii in 22 decembrie 1646 fiind ingropat in B manastirii Pecersca.

**BISERICA ORTODOXA DIN TRANSILVANIA IN
PRIMA JUMATATE A SEC AL XVII LEA.
MITROPOLITII ILIE IOREST SI SINEAN STEFAN**

Din a II a jumătate a sec 17 apar primele mentiuni despre mitropolitii Transilvaniei, sediul metropolitan fiind la Alba Iulia sau Balgrad.

Dintre acestia in mod deosebit s-au remarcat 2 mitropoliti: Ghenadie I si Ioan de la Prislop.

1. Urmasii lui Ioan de la Prislop.

Primul urmas a fost Teochtist. Numele lui apare mentionat de 2 ori intr-un act din 1606 si a II a oar ape o piatra funerara din 1622.

Lui Teochtist i-a urmat Dosoftei ce era moldovean. El intretinea corespondenta cu domnul Moldovei St. Tomsa si cu clericii moldoveni.

In timpul lui s-a tinut un sinod la Alba Iulia in 1627 ce a luat masuri disciplinare privind preotii si credinciosii. S-au stabilit numarul sarbatorilor, s-au randuit pedepse in bani pentru preotii ce nu vor savarsi slujbele dupa tiparul si randuiala ox sau vor comite fapte nedemne de slujba preotilor.

2. Mitropolitul Ghenadie I.

Locul lui Dosoftei afost luat de Gh de Brad numit in Calugarie Ghenadie. Numele ii apare intr-un act din 1627. Titulatura lui era “Arhiepiscopul din scaunul Belgradului, al Vadului, al Orazii, al Satmarului si a toata tara Ardealului”.

Propaganda calvina condusa de principele Gabriel Bethlem a continuat si acum insa nu si-a gasit sprijin nici in mitropolitul Ghenadie.

Principele s-a adresat part. Ec Chiril Lucaris cerand incuviintarea ca romanii transilvaneni sa treaca la Calvinism.

La 2 septembrie 1629 patriarhul i-a raspuns aratandu-I zadarnicia acestui plan. I-a amintit ca nici romanii din celelalte tari in frunte cu domnii lor nu vor consimti acest lucru.

In 1640 in ultimul an al pastoririi lui Ghenadie II, s-a tiparit la Alba Iulia de catre calvini Catehismul calvinesc.

Tot in acest an, principele Gh. Racokzy I primeste delegatia munteana condusa de Teofil, trimisa de Matei Basarb.

In septembrie 1640 episcopul Ghenadie moare.

3. Mitropolitul Ilie Iorest (1640-1643).

Dintre mai marii candidate la recomandarea lui V Lupu, principele Gh Racokty a ales in locul lui Ghenadie pe calugarul putnean Ilie Iores originar din Transilvania. A fost hirotonit episcop de Teofil.

In timpul lui a aparut la Alba Iulia o noua editie a “Evangheliei cu invatat.” a diaconului Coresi.

Actiunile prozelitiste calvine s-au intetit si mai mult.

Chiar la numirea sa ca mitropolit i s-a fixat un program prin care sa sprijine rasp calvinismului.

Pentru ca nu a dat raspuns favorabil dorintelor principelui calvin a fost arestat in temnita 9 luni.

A fost eliberat pe baza garantiei a 24 de chezasi ca va plati 1000 de taleri pentru visteria principelui.

s-a retras la Putna si a apoi a plecat in Rusia pentru a strange milostenii in vederea rascumpararii chezasilor.

A primit scrisori de recomandare de la domnitorul V Lupu, mitropolitul Varlaam si ceilalti mitropoliti moldoveni.

In 1645 Ilie Iorest ajunge la tarul Rusiei ce i-a facut daruri bogate in bani si obiecte cu care si-a rascumparat chezasii.

Restul vietii si l-a petrecut la Putna si a murit in 1668. Sf sinod al B Ox R a hotarat in 1950 ca mitropolitul I Iorest sa fie cinstit ca Sf Martirisitor pe data de 24 aprilie.

4. Mitropolitul Simeon Stefan (1643-1656).

In primele luni ale lui 1643 in locul lui Ilie Iorest a fost ales mitropolit al Transilvaniei Simion Stefan hirotonit in T.R.

Calvinii in frunte cu Gh Racokzyi i-au impus noului mitropolit 15 conditii in vederea raspandirii calvinismului.

Amintim:

- sa predice numai dupa Sf. S. inlaturand Sf Trad.
- Sa catehizeze tineretul dupa cateh. Calvinist.
- Sa fie impartasiti numai varstnicii.
- Sa desfasoare obiceiurile de la boteze, cununii si inmormantari.
- Sa inlature cinst. Icoanei si a crucii.

Prin abilitatea mitropolitului, aceste conditii au ramas fara urmari.

5. Noul Test. de la Balgrad sau Alba Iulia.

Prin tiparirea in 1648 a N.T de la Balgrad numele mitropolitului Simeon Stefan a ramas pentru totdeauna in scris in istoria culturii romane.

Traducerea a fost inceputa de calugarul Silvestru, fost calugar la Govora iar Simion Stefan a corectat-o si a intregit-o.

In prefata lucrarii mitropolitul puna problema unitatii limbii romane. In acest sens scria:

“Aciasta inca va rugam, sa luati aminte ca rumanii nu graesc in toate tarile intr-un chip...pentru aceea cu nevoie poate sa scrie cineva sa inteleaga toti...Bine stim ca cuvintele trebuie sa fie ca banii, ca banii aceea sunt buni care umbla in toate tarile, asia si cuvintele acelea sunt bune carele le inteleg toti. Noi drept aceea ne-am silit de incat am putut sa izvodim asia cum sa inteleaga toti iar daca nu vor intelege toti nu-i de vina noastra ce-i vina aceluia ce au rasfirat rumanii printralte tari de s-au amestecat cuvintele cu alte limbi de nu graiesc toti intr-un chip”.

Textul N.T din 1648 era impartit in capitole si versete. Pe spatiile marginale erau explicate unii termini straini sau termini romanesti de circulatie restransa, precum si unele versete.

23 de carti aveau scurte predoslovii cu date despre autori, timpul, locul, limba in care s-au scris cartile respective si cuprinsul lor. In felul acesta, N.T de la Alba Iulia cuprinde zeci de pagini ce pot fi socotite ca primul manual si exegeza biblica in teologia romaneasca.

In 1651 tot in timpul pastoririi lui Simeon Stefan s-a tiparit la Alba Iulia o Psaltire.

In 1656 Simeon Stefan a murit.

BISERICA ORTODOXA DIN TRANSILVANIA IN A II A JUMATATE A SEC XVII. MITROPOLITUL SAVA BRANCOVICI.

1. Copilaria si tineretea lui Simeon Brancovici.

In locul lui Simeon Stefan a fost ales mitropolit al Transilvaniei Simion Brancovici.

S-a nascut in Ineul Aradului dintr-o familie sarbeasca.

A invatat carte in casa parinteasca sip e langa fratele tatalui sau, mitropolitul Ineului, Longhin, pe care-l insoteste la manastirea Comana din T.R.

Intors acasa de la Comana, s-a casatorit, a avut copii dar i-au murit toti de mici.

Murind Grigorie Brancovici, un alt frate al tatalui sau a fost sfatuit de credinciosii Ineului sa-I pastoreasca in locul acestuia ca preot protopop.

S-a intors la unchiul sau Longhin in T.R si la staruinta acestuia mitropolitul Stefan al Ungrovlahiei l-a hirotonit in catedrala mitropoliei din Tragoviste.

2. Sava Brancovici mitropolit al Ardealului.

Dupa ce mai multi ani a fost protopop, in 1656 a fost ales mitropolit al Transilvaniei.

A fost hirotonit de mitropolitul Stefan al Ungrovlahiei, vladica Longhin, episcopii T.R si arhieriei straini aflati in Moldova.

Pastoria lui fost tulburata de numeroase razboaie si schimbari de promejdii precum si de incercarile acestora de a atrage pe romanii ix la Calvinism. Dupa 3 ani a fost inlaturat din scaunul metropolitan.

Principele Acatiu Barcsay l-a inlocuit cu preotul Gh din Putivlia numit ca mitropolit Ghenadie.

In 1660-1661 este mitropolit al Transilvaniei, Daniil, probabil traducatorul pravilei de la Tragoviste, ajuns mai tarziu episcop la Strehaia in Oltenia.

In 1662 Sava Brancovici a fost reasezat ca mitropolit de soborul protopopilor si confirmat de noul principe calvin al Transilvaniei Mihail Apaffy.

3. Mitropolitul Sava in Rusia.

Intre 1662-1680 Sava Brancovici a pastorit fara intrerupere.

In 1668 cu ingaduinta principelui Apaffy a calatorit in Rusia ca sa stranga milostenie pentru B.Ox din Transilvania.

A fost insotit de mai multe personae printre care si fratele sau Gh, un om invatat ce a scris o cronica.

La Moscova tarul Alexei Mihailovici Romanov al Rusiei i-a dat numeroase daruri si un hristov prin care-I permitea sa mearga din 7 in 7 ani dupa milostenie. De sarbatoarea Sf Apostoli Petru si Pavel a slujit la B Uspensia din Moscova impreuna cu patriarhul Alexandriei si mitropolitul Antiohiei si vladici rusi.

4. Mitropolitul Sava si calvinismul.

Calatoria in Moscova i-a crescut mitropolitului Sava increderea in ortodoxie. De aceea pentru opozitia lui pentru calvinizare au inceput pentru el asupriri din partea principelui Mihail Apaffy si a conducatorilor calvini.

In 1669 I s-au pus noi indatoriri, respective:

- sa se puna superintendentului calvin al Transilvaniei
- sa reinfiinteze tipografia
- sa infiinteze scoli romanesti si sa savarseasca slujbele in romaneste.

In aparenta ultimele masuri erau favorabile romanilor dar in realitate se urma calvinizarea lor. De aceea nu au fost puse in practica.

In 1670 primeste de la domnul Antonie Voda din Popesti un hristov prin care I se donau annual 6000 de aspri.

Se cunsoc si cateva vizite canonice ale mitropolitului:

- in 1672 sfiinteste manastirea Moisei din MM
- in 1674 sfiinteste B din Vladeni Jud. Bv
- in 1675 aplaneaza neintelegerile preotilor de la B Sf Nicolae din Scheii Brasovului.

5. Sinodul Mitropolitului Sava.

In 1675 convoaca un sinod la Alba Iulia. Intre masurile luate amintim:

- savarsirea de slujbe in fiecare duminica si sarbatoare
- inlaturarea sarbatorilor babesti si a superstitiilor
- respectarea gradelor de rudenie la casatorie
- diferite indatoriri ale credinciosilor (de a merge la biserica, de a posti, etc)
- caterisirea preotilor nevrednici.

Tot el a mijlocit pe langa principele Apaffy ca preotii ox sa fie scutiti de dari.

6. Sfarsitul mitropolitului.

Relatiile dintre el si principele Apaffy erau tot mai incordate.

La 2 iulie 1680 un scaun de judecata convocat de principe il invinuia pe el si fratele lui Gh ca uneltesc impotriva lui Apaffy.

In urma invinuirilor nedrepte a fost inlaturat din scaunul valdicesc, I s-au confiscate bunurile si a fost aruncat in temnita cu fratele sau.

Adevarata cauza a inlaturarii a fost statornicia sa in credinta ox si refuzul de a sprijini calvinizarea romanilor transilvaneni.

Fratele sau a fost eliberat si a fugit in T.R, unde a cerut domnitorului Serban Cantacuzino ajutor pentru eliberarea mitropolitului.

Cu toate demersurile facute, mitropolitul a ramas pe mai departe inchis in temnitele din Iernut si Vint.

A fost eliberat in cele din urma dar suferinta din inchisoare i-au adus moartea in luna aprilie 1683.

In 1950 Sf sinod al B.Ox R. pentru viata curate si statornicia in ox a hotarat sa fie cinstit ca sfant marturisitor impreuna cu Ilie Iorest in data de 24 aprilie a fiecarui an.

7. Urmasii lui Sava Brancovici.

In locul sau a fost ales ca mitropolit ieromonahul Iosif Budai din Pischinty, jud Hd, hirotonit de mitropolitul Teodosie la Bucuresti in august 1680.

In 1681 moare iar Serban Cantacuzino il recomanda pricipelui Mihail Apaffy pe calugarul Ioasaf. Principele il numeste fara sa ceara acordul soborului protopopilor.

A pastorit pana la moartea sa spre sfarsitul anului 1683.

La inceputul anului 1684 a fost ales mitropolit preotul Sava din Vestem ce a pastorit pna in vara anului 1685. Lui i-au urmat preotii Vasile numit Varlaam ce a pastorit pana in 1692.

In timpul lui s-au tiparit cateva carti (Ceaslovat, Molitfelnic).

In 1692 a fost ales ca mitropolit preotul Toma din Teius, primind numele de Teofil ce moare in 1697.

Toti acesti mitropoliti au fost horotoniti de mitropolitul Teodosie la Bucuresti.

Urmasul lui Teofil a fost Atanasie Anghel, originar din Bobalna, jud Hd. In timpul lui s-a tiparit prima Bucoavna romaneasca cunoscuta in 1699 la Alba Iulia.

S-a reeditat cazania lui Varlaam cu ajutorul lui Const. Brancoveanu fiind tiparita de Mihail Stefan, ucenicul lui Antim Ivireanul.

A primit ca dar in 1700 dupa ce a semnat actul de unire, mosia Merisani jud Ag.

Transilvania ajungand in stapanirea imperiului habsburgic, propaganda catolica a luat locul celei calvine.

MITROPOLITUL DOSOFTEI AL MOLDOVEI

Cel mai de seama urmas al mitropolitului Varlaam a fost Dosoftei pastorind intre 1671-1686.

1. Viata lui Dosoftei.

S-a nascut in 1624 la Suceava. Parintii sai Leonte si Misira. Tanarul Dimitrie Barila a invatat la scoala de la Sf 3 Ierarhi din Iasi, apoi la scoala Fratiei ox din Lvov iar in 1649 era calugar la Probota.

In 1658 a fost ales episcop al Husilor, in 1660 ajunge episcop al Romanului, iat in 1671 ajunge mitropolit al Moldovei.

Pentru inaltele calitati carturaresti Ion Neculce ii aduce cuvinte de lauda in cronica sa.

2. Psaltirea in versuri.

In 1673 tipareste cea mai de seama lucrarea a sa Psaltirea in Versuri.

Tiparirea o face la manastirea ucrainiana de la Uniev din Polonia.

Lucrarea a fost rodul unei munci grele pe parcursul a 5 ani si e prima incercare de versificare in limba roman ace cuprinde peste 8600 de versuri.

Intre Ps 131-132 Dosoftei a adaugat de la el 8 versuri in care arata binefacerile pacii si ale buneii intelegeri intre oameni.

3. Alte lucrari ale mitropolitului Dosoftei.

In 1673 la Uniev, Dosoftei tipareste “Acatistul N de D” in limba romana.

In urma razboiului turco-polon din 1673 domnul Moldovei Stefan Petriceicu ce a fost de partea polonilor, pentru ca acestia au pierdut razboiul e nevoit sa fuga din tara.

Cu el a plecat si mitropolitul Dosoftei.

In 1675 s-a intors in tara si a fost reasezat in scaunul metropolitan.

In 1679 a refacut vechea tipografie a lui V Lupu de la Iasi si a tiparit “Dumnezeiasca Liturghie” in limba romana, a II a traducere dupa cea a lui Coresi.

In 1680 a tiparit o “Psaltire de inteles”, in slavona si romana.

Cu ajutorul carturarului roman Nicolae Milescu aflat in slujba tarului rus si cu ajutorul patriarhului Ioachim al Moscovei a infiintat o

tipografie pe care a primit-o completa de la acestia sip e care o instaleaza la B Sf Nicolae Domnesc din Iasi.

In aceasta tiparnita a tiparit principalele carti de slujba in romaneste fiind primul ierarh din Moldova ce a inceput sa introduca limba romana in B in locul celei slavone.

In 1681 tiparesta un “Molitfelnic de inteles”, in 1683 “Sf Liturghie” si “Paremiile peste an”.

In Molitfelnic si Paremii a adaugat o lucrare istorica proprie “Poem in 136 de versuri” despre domnii Moldovei incepand cu Dragos Voda pana la Duca Voda.

Intre 1682-1686 a tiparit “Viata si Petrecerea Sintilor” in 4 volume tradusa din greceste si slavoneste in aproximativ 25 de ani.

4. Ultimii ani de pastorire a mitropolitului Dosoftei.

In 1686 Ian Sobieski a pornit un nou razboi impotriva turcilor.

A ajuns in Moldova cerand sprijinul lui Const. Cantemir. S-a retras fara sa-si indeplineasca planurile dar a luat ostatic cu sine in Polonia pe mitropolitul Dosoftei. Dosoftei a luat cu el moastele Sf Ioan cel Nou de la Suceava, odoarele de la racla Sf si documentele mosierilor mitropoliilor.

5. Activitatea literara in Polonia.

Ostatecii au fost siliti sa locuiasca in cetatea Streyi de langa orasul Zolkiew.

Lipsurile in care se zbatea Dosoftei l-au silit sa ceara ajutor de la tarii Rusiei Ioan si Petru si de la patriarhul Ioachim ce l-au ajutat.

In timpul exilului a intocmit o noua versiune despre domnii Moldovei continuand lista lor pana la Const. Cantemir.

A trades un Cronograf grecesc intercaland in cuprinsul lui evenimentele din istoria Moldovei si versuri originale.

A trades 154 de versuri din greceste in romana, prologul dramei “Erofil”, prima traducere in romana a unei opera din dramaturgia universala.

A trades pentru mitropolitul Kievului si patriarhul Moscovei o seama de lucrari din greceasca in rusa:

- “Talc Sf Liturghii” a Sf Gherman part. Constantinopolului
- “Epistolele Sf Ignatie Teoforul”
- “Constitutiile Sf Apostoli”

- “ Dialog impotriva crezilor si despre credinta noastra” a lui Simion, arhiepiscopul Tesalonicului

- “Margaritare”(diferite pasaje din cuv. Sf Paraschiva si Sf Ioan Gura de Aur).

A inceput sa traduca in romaneste Dogm. Sf Ioan Damaschinul. Departe de tara a murit la 13 decembrie 1693 la 70 de ani.

BISERICA ORTODOXA DIN TARA ROMANEASCA IN A II A JUMATATEA A SEC XVII.

Moartea lui Matei Basarab a adus cu sine necontenite lupte intre principalele familii boieresti a Cantacuzinilor si balenilor pana cand scaunul domnesc a fost ocupat de Serban Cantacuzino.

1. Mitropolitul Teodosie

In locul mitropolitului Stefan al Ungrovlahiei a fost ales mitropolit egumenul manastirii de la Arges in 1668.

S-a nascut in 1620 la Ramnicu-Valcea, probabil intr-o familie de romani din Transilvania.

S-a calugarit la Cozia si a ajuns egumen al ctitoriri lui Neagoe Basarab de la Arges.

Dupa alegerea sa ca mitropolit, domnitorul Radu Leon a hotarat mutarea scaunului metropolitan de la Tragoviste la Bucuresti, iar B Sf Imparati Constantin si Elena a devenit catedrala mitropolitana.

Teodosie s-a amestecat in luptele celor 2 partide politice fiind adept al familiei Cantacuzino.

In 1672 ajungand domn Grigore Ghica, omul Balenilor, Teodosie a fost scos din scaun si trimis la manastirea Tismana.

2. Mitropolitul Varlaam.

Locul mitropolitului Teodosie a fost luat de egumenul Dionisie de la manastirea Radu Voda din Bucuresti ce a apart. doar cateva luni.

In locul lui Grig Ghica a mutat in scaunul metropolitan pe episcopul Varlaam al Ramnicului ce a pastorit pana in 1679.

In 1678 a infiintat o tipografie in Bucuresti in care a tiparit o lucrare “Cheia intelesului”, o traducere de carti de predici a arhimandritului ucrainian Ioanichie Galeatovschi.

Episcopul Varlaam a ctitorit mai multe lacasuri sfinte dintre care:

- manastirea Trivalea langa Pitesti
- manastirea Turnu langa Calimanesti
- Shtul Fedelesoiu, Arges.

3. Mitropolitul Teodosie a II a oara.

In noiembrie 1678 tronul T.R a fost ocupat de Serban Cantacuzino pana in 1686 cand moare.

Noul domn convoaca in aprilie 1679 un sobor de judecata la care au luat parte trimisi ai patriarhiei de la Constantinopol ca sa judece procesul lui Teodosie. Soborul il gaseste nevinovat si il reasaza in scaun, Varlaam retragandu-se a pribegit prin Transilvania si Moldova si a calatorit la Ierusalim si muntele Sinai. Se asaza apoi la ctitoria sa de la Trivalea. A murit in 1702 si a fost inmormantat la B manastirii Cozia. Teodosie a pastorit pana in 27 ianuarie 1708 cand a murit, fiind ingropat in curtea mitropoliei din Bucuresti langa altar unde exista pana azi un stalp de piatra cu o inscriptie romaneasca.

ACTIVITATEA CULTURALA.

Datorita sprijinului domnilor Serban Cantacuzino si Const. Brancoveanu a avut o bogata activitate culturala.

Impreuna cu Serban Cantacuzino au tiparit la tiparnita intemeiata de Varlaam:

- Liturghier slavo-roman (1680). In prefata Liturghierului, mitropolitul sublinia faptul ca traditia slava era foarte puternica si nu a indraznit sa traduca intreg Liturghierul in romaneste. De asemenea tot in prefata isi exprima iubirea fata de neamul sau (...).
- Evanghelie 1682
- Apostol 1683

Biblia de la Bucuresti. Trad. Ca Sf S in limba romana a cul. Cu tipar. Bibliei de la Bucuresti 1688 si Biblia lui Serban Cantacuzino. Exista prima tiparire a intregii Sf S in limba romana.

Tiparirea a inceput cu privegherea episcopului Mitrofan, fost la Husi in noiembrie 1687 si se termina in toamna anului 1688 sub Const. Brancoveanu.

Traducatorii Bibliei erau fratii Radu si Serban Greceanu, logofeti la Curtea domneasca.

Biblia de la Bucuresti si o lucrare tradusa in romana de Nicoleta Milescu "Despre ratiunea dominanta" atribuita lui Iosif Flaviu.

Biblia de la Bucuresti are 2 prefete:

- prima pusa sub numele domnitorului Serban Cantacuzino, adresata clerului si credinciosilor
- a II a semnata de patriarhul Dositei al Ierusalimului pentru a da o mai mare autoritate noii Biblii romanesti nu numai in fata cititorilor romani ci si in fata intregii crestinitati.

Alte tiparituri ale lui Teodosie tiparite la Bucuresti:

- "Margaritarele" Sf Ioan Gura de Aur
- "Evanghelia Greco-romana" 1693
- "Psaltirea" 1694
- "N.T." 1703

Mitropolitul Teodosie a hirotonit la Bucuresti 6 mitropoliti ai Transilvaniei:

- Iosif Budai din Pischinti
- Ioasaf
- Sava din Vestem
- Teofil
- Varlaam
- Atanasie Anghel care a fost pus sa semneze o marturisire cu 22 de puncte.

Au fost ajutati de mai marii cunosctori ai limbii grecesti:

- mitropolitul Ghermano de Nyssa
- patriarhul Dositei al Ierusalimului ce a semnat si o prefata
- stolnicul Const. Cantacuzino
- episcopul Mitrofan

Dintre traducerile anterioare fratii Greceanu au folosit si traducerea Bibliei in manuscris a invatatului Nicolae Milescu Spataru (acesta a fost un distins diplomat, istoric, etnograf, filolog, memorialist si teolog).

De la Milescu au ramas si alte lucrari teologice:

- o lucrare in limba latina "Despre prefacerea Sf daruri", Paris 1669
- traducerea Bibliei se pare ca a facut-o la Constantinopol 1661-1664-1667.

In afara de traducerea lui Milescu fratii Greceanu au mai consultat si toate traducerile romanesti de dinainte:

- Psaltirea lui Coresi 1570
- Palia de la Orastie 1582
- N.T al lui Simion Stefan 1648

- Psaltirea 1680 si Paremiile lui Dosoftei 1683
- Evanghelia 1682 si Apostolul de la Bucuresti 1683.

Prin folosirea izvoarelor mai vechi Biblia lui Serban Cantacuzino e o incununare a stradanilor carturarilor romani de pana atunci din cele 3 tari romanesti.

Prin partile reproduse din traducerile mai vechi se stabileste o continuitate in ceea ce priveste limba literara. E o opera vasta cu 994 de pagini mari, tiparita cu litere marunte pe 2 coloane ce pune in circulatie o limba literara curate si inteleasa de toti romanii deschizand calea limbii literare de mai traziu.

Biblia lui Serban a avut si un rol important in mentinerea unitatii poporului roman.

In foaia de titlu se arata ca s-a tiparit “spre intelegerea limbii romanesti si pentru cea de obste si apoi s-a daruit neamului romanesc”

Patriarhul Dosoftei al Ierusalimului scria in prefata ca rostul ei era “ Sa lumineze celor din casa si Bisearici, noroadele romanilor, moldovenilor si ungrovlahilor”

Prin tot ceea ce reprezinta e una din cartile cea mai valoroase sub raport istoric si lingvistic din vechea cultura romaneasca.

6. Eparhiile Sufragane.

In sec XVII la Ramnic au pastorit episcopii Ignatie Srabul, ajuns pentru 2 ani mitropolit al Ungrovlahiei si Stefan, ctitorul manastirii Saracinesti.

In scaunul Episcopal de la Buzau s-au remarcat Serafim, ctitorul schitului Striharet, Grigorie, ctitorul schitului Golesti, Mitrofan, Fost episcop de Husi, unul din marii carturari, a intemeiat o tipografie in care a tiparit peste 20 de carti dintre care: “Marturisire ox de credinta a lui Petru movila”- prima editata in romana tradusa din limba greaca de fratii Greceanu; cele 12 Minee si alte carti de slujba , toate cu tipicul in romaneste.

Urmasul sau Serafim Dascalul i-a continuat activitatea carturareasca.